

Ersta Sköndal högskola
Forskningsprogram
2008-2013

Ersta Sköndal högskola Forskningsprogram 2008-2013

Ersta Sköndal högskola bildades 1998. Här bedrivs utbildning på grund- och avancerad nivå i vårdvetenskap, socialt arbete, psykoterapi, diakoni, kyrkomusik och teologi. Det sker en intensiv satsning på forskning och kunskapsutveckling och högskolan erbjuder en livaktig studie- och forskningsmiljö. I fokus för merparten av utbildningsprogrammen står människors hälsa och välfärd och människor som på grund av ogynnsamma levnadsomständigheter befinner sig i utsatta situationer.

Ett övergripande mål för forskningen vid högskolan är att den skall bli ledande inom vissa områden samt att den skall bidra till vårdens och det sociala arbetets utveckling på individ- och samhällsnivå. I detta ingår att forskningen har en grundläggande kritiskt granskande uppgift, som bland annat syftar till att ge ökad förståelse för de olika sammanhang där välfärd, vård och omsorg samt samhällsengagemang utvecklas.

Högskolan har viktiga och unika konkurrensfördelar i fråga om kliniskt anknuten forskning genom närheten till vård- och sociala verksamheter inom Ersta Diakoni och Stora Sköndal. Här kan studenterna genomföra

verksamhetsförlagd utbildning och för flera forskare erbjuder de praktiska verksamheterna intressanta och utmanande frågeställningar.

I detta program presenteras kortfattat

- utgångspunkter för forskningen vid Ersta Sköndal högskola
- vision, mål och strategier för prioriterade områden
- en beskrivning av vad som sker inom dessa under den närmaste femårsperioden samt
- hur programmet skall följas upp och utvärderas.

Programmet skall vara vägledande för utformningen av konkreta forskningsinsatser vid högskolans enheter och institutioner.

Utgångspunkter

Som aktör i vetenskapssamhället har Ersta Sköndal högskola kunnat hävda sig väl. Inte minst är forskningen om det civila samhället och om vård i livets slutskede väletablerad. Högskolan har även gjort sig känd för sin mångåriga tradition att forska i vårdetik med livsåskådningsvetenskap.

Vid högskolan ges företräde åt forskning som problematiserar utsatta människors situation och som

genom nytänkande och kritiskt kunskapssökande undersöker vad som kan göras för att öka människors autonomi, delaktighet och inflytande i samhällslivet. Dessutom prioriteras forskning som bidrar med grundläggande kritiska studier av olika typer av vård- och välfärdsarbete samt samhällsengagemang.

I likhet med de flesta av landets högskolor saknar Ersta Sköndal högskola rätt att utfärda doktorsexamen. Samverkan med lärosäten med doktorsexamensrätt har därför prioriterats, och doktorander erbjuds hos oss en konkurrenskraftig forskarutbildningsmiljö. Sedan 1998 har 30 personer verksamma vid högskolan avlagt doktorsexamen inom socialt arbete, teologi och vårdvetenskap. För närvarande (hösten 2008) genomför 14 doktorander sin forskarutbildning med högskolan som hemvist.

Vision

Visionen för Ersta Sköndal högskola är att vidareutveckla forskningen om det civila samhället, vård i livets slutskede och vårdetik med livsåskådningsvetenskap för att inom dessa områden stärka en redan nationellt framträdande roll och skapa en hög relevans internationellt. Vidare skall

ytterligare ett område inom den tillämpade etiken utvecklas: organisations- och arbetslivsetik. I visionen ingår också att utveckla den forskning som är en förutsättning för att fullfölja våra redan nu betydande utbildningsuppdrag i socialt arbete, vårdvetenskap, diakoni, teologi och psykoterapi.

I visionen ingår även att på sikt erhålla doktorsexamensrättigheter som knyter an till forskningen om det civila samhället samt huvudämnen socialt arbete och vårdvetenskap.

Mål

Målet för den kommande femårsperioden är att förädla och utnyttja högskolans olika och kompletterande kompetenser inom ovan angivna områden. I målen ingår också att utveckla högskolan som akademisk miljö genom att stödja disputerade lärares akademiska meritering samt genom att tydliggöra och stärka sambandet mellan forskning och utbildning på grund- och avancerad nivå.

Strategier

För att visioner och mål för forskningens inriktning skall förverkligas tillämpas följande strategier.

- Forskningsresurserna koncentreras till prioriterade områden.
- Doktorander och forskare ges möjlighet att internt ansöka om tid för forskning inom dessa områden.
- En docentskola inrättas i syfte att ge disputerade medarbetare ett verksamt stöd för att uppnå docentkompetens.
- Ett professorsprogram initieras med målsättningen att minst fyra (4) nya professurer inrättas under perioden.
- Resurser avsätts för att till högskolan knyta ledande forskare inom relevanta kunskapsfält som adjungerade professorer eller gästprofessorer.
- Forskarseminarier och konferenser arrangeras regelbundet både ämnesvis och högskolegemensamt.
- Kriterier utvecklas för att ge forskningsanknytningen av samtliga utbildningar en kvalitativ och väl avvägd innebörd.

- Högskolan arbetar för att bibehålla och utveckla en fortsatt hög extern finansiering av forskningen.
- Högskolan utvecklar ett program för att attrahera nya presumtiva finansiärer och därmed garantera forskningens långsiktighet.
- Högskolan stärker sin samverkan med universiteten med sikte på att få doktorsexamensrättigheter.

Det civila samhället

Forskare knutna till Ersta Sköndal högskola har sedan början på 1990-talet bedrivit forskning om det svenska civilsamhället. Fokus låg först på frivilligt socialt arbete: dels de sociala insatser som bedrivs av ideella och frivilliga organisationer, dels den omsorg och de insatser som informellt utförs av familj, grannskap och vänkrets. Senare har intresset kommit att utökas till att omfatta civilsamhället i vidare mening: organisationer och nätverk som varken är del av den offentliga sektorn eller marknadssamhället och vars syften varierar från uttalat politisk verksamhet till socialt engagemang och icke-vinstdrivande ekonomisk företagsamhet.

Till pionjärinsatserna hör en rad befolkningsundersökningar som fångat det svenska

civilsamhällets omfång och karaktär. Flera av dessa undersökningar har utgjort delar av större internationella komparativa projekt. Den internationella orienteringen är utmärkande för forskningen och det finns en betydande erfarenhet av samarbete med institutioner och nätverk i andra länder.

Utöver kvantitativa befolkningsstudier har också ett stort antal kvalitativa studier av bland annat institutioner, organisationer och medborgarnas ideella obetalda arbete genomförts. Forskningen om civilsamhället vid högskolan är utpräglat mångvetenskaplig, något som speglar detta forskningsfälts rötter i olika vetenskapliga traditioner med skiftande metod- och teoribildningar. En rad olika discipliner återfinns inom forskningsverksamheten: sociologi, socialt arbete, statsvetenskap, teologi, socialantropologi, historia och kulturgeografi. Forskningen fokuserar på teoretisk och empiriskt förankrad fördjupning av olika aspekter av det civila samhället.

Under planeringsperioden utvecklas forskningsinsatser om fenomenet och begreppet tillit. Forskningsansatsen har vuxit fram ur det allt större vetenskapliga och politiska intresset för frågor om tillit respektive misstro. En grundfrågeställning är: Vilka sociala mekanismer förklarar

tillit och brist på tillit respektive misstro i det lokala samhället.

Vård i livets slutskede – ett livscykelperspektiv

Forskargruppen har bedrivit vårdvetenskaplig forskning om vård i livets slutskede sedan 1990-talets början. Forskningen har hittills varit inriktad på vård i livets slutskede för patienter med cancer och deras familjer/närstående. Inriktningen har breddats och forskningen är nu inriktad på vård i livets slut under människans hela livscykel.

Det finns ett stort behov av studier som belyser hur livet och döden ter sig vid olika tidpunkter i livsloppet och vid olika sjukdomar, till exempel kronisk obstruktiv lungsjukdom och demenssjukdom samt hur livskvalitet kan främjas för både personen i livets slut och de närstående. Detsamma gäller äldres sista tid i livet.

Under de närmaste åren kommer studier som berör dessa områden att genomföras med fokus på hur meningsfullhet i vardagen kan skapas. Ett av målen är att öka patienters och närståendes delaktighet i vården.

Modeller för identitetsbefrämjande omvårdnad och stöd till närstående/familjer är under utveckling liksom modeller för hur den palliativa vårdens filosofi kan implementeras

inom olika vårdformer, till exempel inom äldreomsorgen. Inom forskargruppen pågår sedan flera år forskning om vårdorganisationens och vårdkulturens betydelse för vad som kallas en god död. Mötet mellan patienter, närstående och vårdpersonal på individnivå relateras även till värderingar på en samhälls nivå.

Teoriutveckling pågår, särskilt när det gäller begreppen autonomi, beroende, makt, delaktighet, självbild/identitet, värdighet, tröst och hopp.

Arbete pågår med att utveckla omvårdnadsmodeller som främjar hälsa och meningsfullhet i vardagen vid livets slut. En viljeinriktning är att i en framtid omfatta forskning om vård även när döden inträffar tidigt i livet.

Vårdetik med livsåskådningsvetenskap

Forskning i vårdetik med livsåskådningsvetenskap har bedrivits vid högskolan sedan 1988 och utgör ett särskilt profilområde för högskolan. Vårdetik, som är ett av de största områdena inom fältet tillämpad etik, kan beskrivas som ett paraplybegrepp för biomedicinsk etik, klinisk etik, omvårdnadsetik och den sociala omsorgens etik. Studier i ämnet innefattar såväl praktiska problem i vårdens och omsorgens vardag som teoretiska frågor.

Det finns en stark efterfrågan i samhället på bearbetning och analys av vårdetiska frågeställningar, detta av en rad olika skäl. Bland annat har utvecklingen inom biomedicinsk forskning under en relativt kort tidsrymd lett till nya och tidigare oanade möjligheter att förebygga, bota och lindra sjukdomar. Det ställer människor inför helt nya valsituationer. Landvinningarna inom medicinsk teknik medför att traditionella begrepp inom vårdetiken som hälsa, autonomi och livskvalitet omprövas. De rättigheter patienten numera har ger stoff åt en förnyad diskussion om etiska krav och samhällets skyldigheter. Den demografiska utvecklingen har lett till ett allt större vård- och omsorgsbehov hos en åldrande befolkning, samtidigt som det samhällsekonomiska utrymmet är begränsat. Detta medför att prioriteringsdiskussioner allt oftare kommer på dagordningen. Allt mer vård utförs i människors privata hem, varför en diskussion om hemmets specifika värden kontra den institutionella vårdens instrumentella karaktär aktualiseras. Mötet med andra kulturer och livsåskådningar väcker ett ökat intresse för värderingsfrågor.

Forskarna vid Ersta Sköndal högskola har sökt möta intresset för vårdetiska frågeställningar genom att ägna sig åt både begreppslig fördjupning och empiriskt förankrade

studier om etik i hemmets sfär, genetisk vägledning, yrkesetik, dygdeetiken som norm för en yrkesutövning grundad på eget initiativ och personligt ansvar, livsåskådning hos äldre, olika livsåskådningars betydelse i demensvård och för möten mellan vårdtagare och vård- och omsorgsgivare.

Nya forskningsprojekt byggs upp om etiska aspekter på rehabilitering. Ett undersöker den i vård och rehabilitering vägledande principen om helhetssyn. Ett annat har att göra med ett nytt tvärvetenskapligt område, inom vilket djurens betydelse och funktion för människors hälsa, livskvalitet och välbefinnande undersöks. Särskilt studeras hästens, hundens och kattens betydelse för rehabilitering och förebyggande hälsoarbete. Kartlägningsstudier, utvärderingsinsatser, begreppsutveckling samt filosofiska studier om relationen mellan människa och dessa djurslag planeras.

Vårdvetenskap

Den vårdvetenskapliga forskningen inriktas mot studier av det sociala rum, inom vilket psykiatrisk vård äger rum. Särskilt ägnas uppmärksamhet åt villkoren för hur människors upprättelse och självrespekt kan främjas. Vidare

finns vård av äldre i fokus för högskolans vårdvetenskapliga forskning, varvid genusperspektiv på vårdarrollen och på bemötandefrågor bearbetas. En annan tematisk inriktning är psykosomatik med fokus på kropp, själ och meningsskapande. Liksom i socialt arbete ägnas också uppmärksamhet åt evidensbegreppet, dess teoretiska innebörd och praktiska tillämpning. En stor del av den vårdvetenskapliga forskningen sker i samverkan med Enheten för forskning om vård i livets slutskede.

Organisations- och arbetslivsetik

Med organisations- och arbetslivsetik avses tillämpad etik inom näringsliv, offentlig förvaltning och civilsamhällets organisationer. Till studieområdena hör de offentligt ägda företagens identitet och verksamhet samt den växande entreprenörsmarknaden inom kommuner och landsting. Projekt har inletts om etik och ledarskap, korruptionsprocesser, om integritet och rättighetsaspekter övervakning och om chefsrollen i media. Forskningen skall under planeringsperioden också uppmärksamma ledarskapets etiska frågor och etiska aspekter kopplade till arbetsmiljö.

Socialt arbete

Under planeringsperioden byggs långsiktig forskning om välfärdens organisering upp, där relationen mellan socialt inriktade offentliga insatser och den enskilda medborgaren står i centrum. Det sociala medborgarskapet utforskas med avseende på dess innebörder och utformning i praktiken. Forskningsinriktningar formuleras i samråd med såväl professionella inom socialt arbete som brukare. Evidensbegreppets innebörd i socialt arbete undersöks och får en praktisk tillämpning i olika typer av utfallsstudier.

Diakoni och teologi

Forskningen inriktas på att bygga upp diakoni som kunskapsområde, att undersöka diakoners professionsidentitet, studier i modern svensk kyrkohistoria, samt att utveckla den teologiska diskursen om begreppen tro, tillhörighet och förlåtelse.

Psykoterapiforskning

S:t Lukas utbildningsinstitut är från och med augusti 2008 en institution vid Ersta Sköndal högskola. Högskolans uppgift är att initiera kvalificerad forskning inom det

psykoterapeutiska området och att efter hand utveckla särskilda profilmråden.

Gemensamma åtaganden för forskarna

Navet i all forskningsverksamhet utgörs av aktivt arbetande seminarier i de olika forskningsämnena. Högskolegemensamma seminarier håller samman olika tematiska seminarier. Sådana har påbörjats och utvecklas vidare under perioden.

Forskarna har även undervisningsuppdrag som regleras genom avtal. Enheten för forskning om det civila samhället har avtal med Institutionen för socialt arbete om undervisning på grund- och avancerad nivå. Enheten för forskning om vård i livets slutskede har motsvarande avtal med Institutionen för vårdvetenskap. Både enheter och institutioner erbjuder studenter möjligheter att skriva kandidat- och magisteruppsatser inom ramen för pågående forskningsprojekt. Högskolans forskningsområden presenteras på ett tidigt stadium i grundutbildningen.

Forskningsresultat skall föras ut i utbildning på olika nivåer, i seminarier och föreläsningar samt nå ut till en bredare publik genom tidningsartiklar, föredrag i offentliga sammanhang och deltagande i massmediala debatter.

Uppföljning och utvärdering

Forskningsledarna rapporterar varje år till forskarkollegiet om vetenskapliga aktiviteter som genomförts samt om hur strategierna i detta program har implementerats. I möten gemensamma för forskningsledarna diskuteras målsättningar på längre sikt. Ordföranden i forskarkollegiet gör en sammanställning av rapporterna, vilken behandlas i forskarkollegiet och Utbildnings- och forskningsstyrelsen samt delges bolagsstyrelsen.

Sammanfattning

Fokus för utbildning och forskning vid Ersta Sköndal högskola är människors utsatthet. Viktiga forskningsfrågor gäller hur professioner inom det sociala fältet och inom vården kan stärka utsatta människors makt över sina egna liv och förbättra deras möjligheter till delaktighet och inflytande i samhällslivet. Ett kritiskt perspektiv och en öppenhet inför ny kunskap skall ytterligare bidra till ifrågasättande av vårdrutiner, organiseringsformer och professionell praxis. Resurser skall satsas inom områden som hittills inte uppmärksammats tillräckligt inom forskning om det sociala fältet och vården. Ambitionen är att bli nationellt ledande i forskning om det civila samhället,

vård i livets slutskede och vårdetik med livsåskådningsvetenskap samt att bidra med resultat som är relevanta även i ett internationellt perspektiv. Det finns idag en avsevärd koppling mellan högskolans olika utbildningsprogram och den forskning som här bedrivs. Detta samband kommer att stärkas och utvecklas ytterligare. Högskolans forskning skall angå den praktiska verksamheten på olika sätt: den skall stimulera professionsutveckling och den skall kunna utgöra ett bidrag i den pågående samhällsdiskussionen om utvecklingen av våra välfärdsinstitutioner.

Ytterligare information om högskolans forskning finns på hemsidan: www.esh.se.